

Uczniowie klasy VI,

w związku z przerwą w funkcjonowaniu naszej szkoły przesyłam instrukcje dotyczące samodzielnego opracowania i utrwalenia treści z zakresu języka polskiego w domu. W załącznikach zamieszczam zeskanowane strony z podręcznika i zeszytu ćwiczeń do Waszej dyspozycji. Jeżeli ktoś z Was zostawił materiały do języka polskiego w szkole, powinien wydrukować załączone pliki (zeszyt ćwiczeń), aby móc je uzupełnić i przynieść do szkoły w celu ich sprawdzenia. W przypadku notatek, które samodzielnie musicie zredagować w domu, możecie skorzystać z przesłanych materiałów – wydrukować je i wkleić lub przepisać (wedle Waszego uznania). **To co zostało zapisane kolorem zielonym powinno znaleźć się w zeszycie / pogrubione treści proszę wpisać na kolorowo. Informacje o zadaniach w zeszycie ćwiczeń zaznaczyłem na czerwono.**

Lekcje rozpisane są zgodnie z podziałem godzin (zawierają konkretne daty). Przypominam, że w środy mamy 2 godziny języka polskiego (zostało to tutaj uwzględnione).

Gdybyście mieli jakieś pytania lub wątpliwości, zachęcam do kontaktu mailowego pod adresem: polski7@interia.pl

TYDZIEŃ 2

Lekcja

(23 marca 2020 r. – poniedziałek)

Temat: Co zrobić, by obudzić śpiących rycerzy?

[Podręcznik s. 250 - 253]

1. Przeczytaj tekst pt. *O śpiących rycerzach w Tatrach* Jana Kasprowicza (podręcznik / s. 250 – 253).
2. Wykonaj samodzielnie w zeszycie zad. 2 a,b / s. 253.
 - a) Odpowiedz pełnymi zdaniami na wszystkie cztery pytania (podpowiedź historyczna – okres pierwszej wojny światowej, zabory).

b) Przerysuj i uzupełnij w zeszycie tabelę.

„O śpiących rycerzach w Tatrach”	
elementy fantastyczne	elementy realistyczne

3. Odpowiedz pisemnie w zeszycie na następujące pytanie:

Czy opowieść o śpiących rycerzach może mieć wartość dla współczesnych ludzi? Uzasadnij swoje stanowisko w kilku zdaniach.

Lekcja

(25 marca 2020 r. – środa / 2 godziny)

Temat: Rodzaje orzeczeń w zdaniu.

[Podręcznik s. 254 – 256 + **ćwiczenia s. 81 - 83**]

1. Obejrzyj filmy i prezentację dotyczące orzeczenia i jego rodzajów na platformie YouTube i Prezi:

<https://www.youtube.com/watch?v=7PQlh8U7YrE>

<https://www.youtube.com/watch?v=RXcJ7MunJ5U>

https://prezi.com/zk_3cp5gj7ah/orzeczenie/

2. Proszę przeczytać i wpisać (lub wkleić) poniższe definicje do zeszytu (oznaczyć je **na kolorowo**).

Wyróżniamy dwa rodzaje orzeczeń:

- **orzeczenie czasownikowe** (proste) – zwykle wyrażone **czasownikiem** w formie osobowej.

Pierwsze banknoty pojawiły się około 1200 roku w Chinach.

Uwaga. W funkcji orzeczenia mogą się pojawić również wyrazy: *trzeba, można, warto, należy, wolno*, np. *Trzeba wypłacić pieniądze. Należy wydawać pieniądze z rozwagą.*

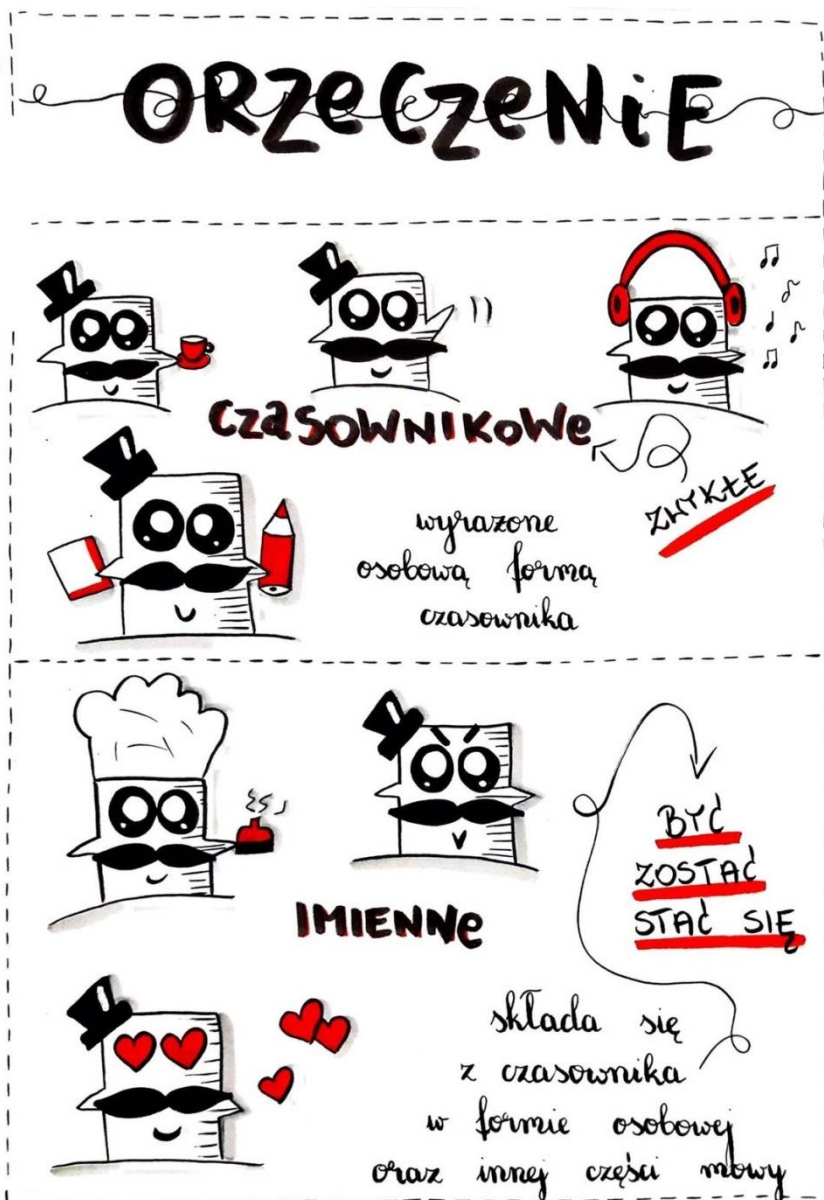
- **orzeczenie imienne** (złożone) – składa się z dwóch członów: **łącnika** i **orzecznika**. Funkcję łącznika pełnią zwykle czasowniki: *być, stać się, zostać* w formie osobowej. Orzecznikiem może być każda część mowy poza przymikiem, spójnikiem, wykrzyknikiem i partykułą.

Banknoty zostały wymyślone w Chinach.

łącznik orzecznik

Uwaga. Czasowniki: *być, stać się, zostać* nie zawsze są częścią orzeczenia imiennego. Jeżeli można je zastąpić wyrazami bliskoznacznymi, takimi jak *znajdować się, istnieć, przebywać* itp., wtedy wyrazy te są orzeczeniami czasownikowymi, np. *Złota moneta **jest** w skarbcu.*

(znajduje się)

3. Wykonaj samodzielnie w zeszytcie zadania z podręcznika:

5/256 (Pisemnie w zeszytcie.)

6/256 (Narysuj w zeszytcie wykresy, podpisz podmiot i orzeczenie oraz określ ich rodzaj.)

7/256 (Narysuj w zeszytcie wykresy, podpisz podmiot i orzeczenie oraz określ ich rodzaj.)

4. Uzupełnij **s. 81, 82, 83 w zeszytcie ćwiczeń.**

Lekcja

(26 marca 2020 r. – czwartek)

Temat: Jakimi zasadami powinien się kierować harcerz?

[Podręcznik s. 257 – 258]

1. Zapoznaj się z *Hymnem harcerskim* zamieszczonym w podręczniku na s. 257.
2. Wykonaj **zad. 1 / s. 257** (pisemnie w zeszytcie).
3. Przeczytaj informacje dotyczące: *prawa harcerskiego, krzyża harcerskiego i lilijki* –
– podręcznik s. 258.
4. Wykonaj samodzielnie w zeszytcie **zad. 3 / s. 258** (twoja wypowiedź powinna składać się z minimum 5 zdań).
5. Zapoznaj się ze stroną internetową Związku Harcerstwa Polskiego (jego misją)
<https://zhp.pl/ozhp/misja-zhp/>
oraz pomocą harcerzy w sytuacji epidemii
<https://zhp.pl/2020/covid-19-sluzba/>

Lekcja

(27 marca 2020 r. – piątek)

Temat: Rozmawiamy o Mikołaju Koperniku, który „zatrzymał Słońce i poruszył Ziemię”.

[Podręcznik s. 259 – 260]

1. Zapoznaj się z tekstem Władysława Broniewskiego pt. *Kopernik* – podręcznik s. 259.

2. Obejrzyj krótkie filmy o Mikołaju Koperniku na platformie YouTube:

<https://www.youtube.com/watch?v=x0hX2J4QNd4>

https://www.youtube.com/watch?v=N_mVXHI8li0

3. Wykonaj samodzielnie w zeszycie **zad. 1 / s. 260** (odpowiadaj na pytania pełnymi zdaniami).

4. Na podstawie wiersza i filmów zapisz nazwy cech charakteru, którymi wyróżniał się astronom (w formie mapy myśli).

5. Wykonaj samodzielnie w zeszycie **zad. 3 / s. 260**

- a) Odpowiedz na pytanie pełnym zdaniem i uzasadnij swoje stanowisko (poprzyj je odpowiednim fragmentem wiersza – pamiętaj o zastosowaniu cudzysłowu).
- b) Przerysuj do zeszytu i uzupełnij – na podstawie wiersza – tabelę (nie przepisuj fragmentów utworu, udzielaj własnych odpowiedzi).

MIKOŁAJ KOPERNIK	NOC (I, II, III strofa)	ŚWIT (IV strofa)	DZIEN (IV strofa)
Co robi? Co się z nim dzieje?			
Co czuje?			

6. **Zadanie dodatkowe dla chętnych.** Dokonaj analizy budowy wiersza *Kopernik* W. Broniewskiego (w taki sposób, w jaki robimy to na lekcji).

Anafora to powtórzenie tego samego słowa lub sformułowania na początku kolejnych wersów w wierszu lub na początku kolejnych zdań w tekście napisanym prozą.

anafora

Szybko, zbudź się, szybko, wstawaj.

Szybko, szybko, stygnie kawa!

Szybko, zębami myj i ręce!

(Danuta Wawilow *Szybko*)

3. Napisz w kilku zdaniach, jak rozumiesz myśl zawartą w ostatniej części utworu. Możesz podać przykłady znane ci z własnych doświadczeń lub obserwacji.

4. We fragmentach utworów wyszukaj anafory i wyjaśnij, na jakie treści zwracają uwagę odbiorcy.

Znowu zaczął padać śnieg. Ulicą za bramą przejechały wyjące samochody. Adaś zastanawiał się, która to już jest godzina.

Stoi i Stoi. I Stoi. I Stoi. Będzie Stał do końca świata. Nigdy nie zobaczy mamy, taty, babci. Nie odnajdzie go tu pan Beton. Urosną Adasiowi wielkie stopy, zapuści korzenie.

Zwiesił głowę.

(Jacek Dukaj *Wroniec*)

Rozmawiając z gwiazdą,
rozmawiasz ze sobą.

Rozmawiając z wiatrem,
rozmawiasz ze sobą.

Rozmawiając z kamieniem,
rozmawiasz ze sobą.

Rozmawiając ze sobą,
rozmawiasz ze sobą.

(Tadeusz Dąbrowski *** [*Rozmawiając...*])

▀ **szyszak** – hełm bez osłony na twarz

▀ **by** – tu: niby, jak

▀ **ustroń** – miejsce położone z dala od ludzkich siedzib, odludzie

▀ **wartki** – szybko płynący

▀ **turnia** – skała lub szczyt górski o ostrym wierzchołku i stromych zboczach

▀ **głazny** – skalny

▀ **jarzmo** – tu: coś przykrego i uciążliwego, co ogranicza swobodę

W szyszaku na głowie, ze skrzydłami u ramion, z mieczem w ręku pochylił się ten kamienny bohater i śpi.

Zadumawszy się nad tą postacią, anim spostrzegł, kiedy za mną stanął długowłose osiwiwały góral i rzekł:

– Przypatrujcie się, panie, tej postaci, a pewno nie wiecie, co oznacza. Wykuli ją tu na pamiątkę, że w tych skaliskach, w wielkiej by kościół pieczarze, uśpione leży wojsko. Podobnoś polskie, a przywędrowało tu od Krakowa czy gdzieś od Poznania i Gniezna. Przewodził mu król znamienity, przesławny; od naszych dziadów i pradziadów mamy wieści, że nazywał się Chrobry. Za naszej pamięci nikt tego wojska tu nie ujrzał, bośmy jeszcze niegodni, lecz przed wiekami był tu we wsi Kościeliskach czy też w Zakopanem mały chłopaczek, który na lato wyganiał stado ojcowskie do tej doliny na pastwisko. [...]

Pewnego razu zabłąkał się w ustroń nieznaną, niedostępną, w strasznie czarne urwiska [...]. Z początku przeraził się, ale po chwili pomyślał:

„Kiedym tu doszedł, to i wrócę, jak nie tą, to inną drogą”.

I aby dodać sobie odwagi, a może i z uciechy, że z tej wyżyny ujrzał całą dolinę, wartkim przeciętą potokiem, a poza nią wszere i wzdłuż wszystkie niemal szczyty, jakie są w Tatrach, huknął na góry, na lasy, huknął raz i drugi. Odezwało mu się echo. Huknął po raz trzeci i skamieniał. Zdało mu się, że słyszy organy, które jakby grały wewnątrz turni. [...]

W tej samej chwili rozstąpiły się gładne ściany, z przeraźliwym rozwarły się trzaskiem i łomotem i przed oczami pastuszka niewidziane wyrosło zjawisko: olbrzym cały zakuty w zbroję, z szyszakiem na głowie, ze skrzydłami u ramion, z ogromnym, prostym, szerokim mieczem w dłoni. Stanął ten rycerz w słońcu, jak w złocie, i zawołał:

„Kto ośmiela się budzić nas ze snu wiekowego? Czy nadszedł już czas?”

Ale chłopiec, oniemiały z przerażenia, odpowiedzi żadnej dać nie mógł, bo też i pytania tego jeszcze nie rozumiał. Rycerz zaś, spostrzegłszy jego przestraszenie, powiada:

„Nie lękaj się, nic złego ci nie uczynię, bom nie zbójnik, tylko wojownik, który krew przelewał za ojczyznę, a potem razem z towarzyszami przyszedł w te skały na sen wiekowy, aby się zbudzić do życia, gdy ludzie staną się tak dobrzy jak ty – bo widzę, żeś jest dobry – gdy nabiorą takiej wiary i mądrości, że już nie będą mogli znieść jarzma, co ich gniecie. A gdy do tego dojdzie, wówczas zjawi się taki drugi chłopaczek jak ty, wybrany z tysiąca albo miliona, bo musi być najgodniejszy, zapuka do bramy złocistej i wielkim zawoła głosem:

Kiedy przyjdzie właściwy czas

JAN KASPROWICZ

O śpiących rycerzach w Tatrach

Zapewne nie ja sam, lecz także wielu innych wędrowców po górach lubi najbardziej Dolinę Kościeliską.

Przed laty zawitawszy do niej po raz pierwszy, stanąłem na moście, rzucanym przez potok, i przyglądałem się rycerzowi wykutemu w szarej skale.

«Wstańcie, rycerze, ze snu wiekowego, wstańcie i spłyńcie w doliny pomiędzy ludzi, którzy stali się już dobrzy i mądrzy i wielką mają wiarę, a pod panowaniem złego żadnym sposobem żyć już nie chcą dłużej! Wstańcie, rycerze skrzydlaci, podobni do aniołów z nieba!»

My to usłyszymy i uwierzymy, gdyż skłamać – on nie skłamie! Rumaki nasze zeprzemy ostrogami i z dobytym mieczem w dłoni popędzimy w świat jak wichur, jak burza.

Zerwie się naokoło szum ogromny. Świerki jak rżysko łamać się będą pod kopytami naszych wierzchowców; wielkie głązy polecą ze szczytów jak drobne kamyki. Potoki i jeziora podniosą się ze swych łożysk i lejów, mgły się zakłębią tak, że świata spod nich widać nie będzie. Całe niebo i ziemia zatrzęsie się od grzmotów; [...] pioruny walić będą bez ustanku, przestraszają po wszystkim, co żyje, lecz potem nastanie spokój. Gromy ucichną, potoki i jeziora ułożą się w błękity, mgły w srebrną przemienią się rosę, błyszczącą na trawach i kwiatkach, i iglicach drzew świerkowych, złote na niebie zajaśnieje słońce, a ludzie, zbawieni z niewoli, pieśni radosne zaśpiewają i dziękować będą niebiosom za cudowne zwycięstwo”.

Tak mówił rycerz. A pastuszek słuchał tego jakby dziwa: upadł przed nim na kolana i rzecze: „Udam się między ludzi, pójdę choćby na krańce świata

i obwieszczę im, com słyszał. A chciałbym też zdobyć taką wiarę i taką mądrość, iżbym ich mógł tej wielkiej wiary i tej wielkiej mądrości potrzebnej do wyzwolenia nauczyć”.

Podniósł go wojownik z ziemi i rzekł:

„Dostąpisz jeszcze tej łaski, że zobaczysz nas wszystkich razem, abyś do ludzi, braci swojej, zawołał: «Wiercie mi, bracia moi, bom zbrojnych mężów tych na własne widział oczy”.

I z tymi słowy powiódł go do jaskini na pełnionej światłością. [...]

I tutaj ów pastuszek, już ośmielony, ujrzał przed sobą obraz, jakiego ani przedtem, ani potem nigdy w życiu nie oglądał. Nieprzeliczone rzędy rycerzy w hełmach i zbrojach pozłocistych, ze skrzydłami u ramion, z szerokimi mieczami w ręku, na pięknych siedziały rumakach, przyodzianych kosztownymi kobiercami i skórami z lampartów, lwów i tygrysów. Na łbach konie te miały pęki białych piór, a podkowy ze złota.

▶ **ostroga** – metalowy łuk z kołcem lub kółkiem, przypinany do butów jeźdźcy

▶ **rżysko** – tu: słoma, która pozostała po skoszeniu zboża

▶ **łożysko** – zagłębienie w ziemi ukształtowane przez płynącą wodę

▶ **iglica** – długie, spiczaste zakończenie

▶ **iżbym** – żebym

Skala Pisana, Dolina Kościeliska

▶ **kobierzec** – barwna tkanina dekoracyjna

▶ **husaria** – ciężkozbrojna jazda polska z charakterystycznymi skrzydłami

▶ **turkus** – niebieski kamień półszlachetny

▶ **hufy** – hufce, zastępy

▶ **zasię** – zaś, natomiast

▶ **spoić się** – ściśle się złączyć, przywrzeć do siebie

▶ **kosodrzewina** – krzewiasty gatunek sosny

Na widok rycerza-wartownika przeszło drżenie po szeregach, konie zaparowały, a ona zbrojna husaria poprawiła się na siodłach wysadzanych turkusami, nie odezwał się jednak żaden głos, tylko wszyscy, z wodzem królewskim na czele, pytające w przybyłych wlepili spojrzenie. A gdy rycerz krótkie rzucił hasło: „Jeszcze nie!”, od razu bojowe hufy te skamieniały: przytulone do karków końskich na nowo zasnęły i śpią tak od wieków.

Zasię z chłopackiem stało się tak:

Rycerz, nim zasnął, kazał mu tą samą drogą wrócić na świat. „Nigdy już tutaj – powiedział – nie będziesz, miejsca tego nie szukaj, bo go nie znajdziesz”.

Z trzaskiem zawarła się za pastuszkim złocista brama, zapadła się od razu w ziemię, skały się spoiły, owinięte kosodrzewiną i świerkami, i błyszcząły na nich dalej szarotki i dzwonki. [...]

I tak było.

Pastuszek wyrósł na mędrca, a że dla siebie nic nie pragnął, jeno chciał żyć dla drugich, udał się w świat, w miasta i wioski, i naprawiał ludzi. Siły jednak za mało posiadał, a życie za krótkie, iżby wszystkiego dokonał. Poszły za nim tysiące i pójdą jeszcze tysiące, ale póki wszyscy do ostatniego człowieka nie przejmą się jego nauką, nie spełni się prorocтво o śpiącym wojsku. Myśmy dotąd jeszcze niegodni; nie wiemy na pewno, w której skale cud ten się mieści, lecz mamy nadzieję i ufność, że już niedługo mądrość i wiara w wyzwolenie po świecie się rozkrzewi i że wtedy natchnie Bóg takiego chłopaczka jak tamten, że chłopaczek ten znajdzie ową jaskinię, do bramy złocistej zapuka i będzie mógł śpiącym rycerzom słowo powiedzieć niekłamliwie:

„Już czas!”

Fragment książki *Klechy domowe. Podania i legendy polskie*

ZADANIA

- Określ elementy świata przedstawionego. Ustal, kto, komu i o czym opowiada. Wypisz wyrazy i sformułowania, które o tym informują.
- a) Udowodnij, że opowieść górala o śpiących rycerzach jest legendą. W tym celu powiedz:
 - z jakim miejscem wiąże się opowieść o śpiących rycerzach,
 - o jakich ważnych historycznie miejscach wspomina góral w swojej opowieści,
 - z czego był znany król przewodzący śpiącemu wojsku,
 - jaka przepowiednia jest związana z rycerzami.
- b) Podaj przykłady elementów fantastycznych i realistycznych świata przedstawionego w utworze.
- c) Na podstawie fragmentu wezwania rycerzy do przebudzenia powiedz, za pomocą których środków stylistycznych został osiągnięty efekt uroczystego i tajemniczego nastroju.

3. Odpowiedzcie na pytania.

- Jak – według was – mogliby odczytywać znaczenie uśpienia i przebudzenia się rycerzy czytelnicy współcześni autorowi, czyli żyjący w Polsce na przełomie XIX i XX wieku?
- Czy – według was – opowieść o śpiących rycerzach może mieć wartość dla współczesnych ludzi? Uzasadnijcie swoje zdanie.

4. a) Przedyskutujcie w grupach, czy ludzie już stali się mądrzy i dobrzy. Uzupełnijcie w zeszytach tabelę swoimi spostrzeżeniami i wnioskami.

Co obecnie zniewala ludzi i co im zagraża?	Jak powinno być?	Co ludzie robią lub mogliby zrobić, żeby świat był lepszy?
??	??	??

b) Porównajcie wyniki pracy w grupach i uzupełnijcie notatki.

5. Napisz kilkuzdaniowy tekst, w którym zachęcisz turystów do zobaczenia Skały Pisanej w Dolinie Kościeliskiej. W wypowiedzi odwołaj się do wybranych informacji z opowieści o śpiących rycerzach.

„Skąd się wzięły pieniądze?”

Rodzaje orzeczeń w zdaniu

1. W powyższych zdaniach wskaż orzeczenia.

Wyróżniamy dwa rodzaje orzeczeń:

- **orzeczenie czasownikowe** (proste) – zwykle wyrażone **czasownikiem w formie osobowej**.

Pierwsze banknoty pojawiły się około 1200 roku w Chinach.

Uwaga. W funkcji orzeczenia mogą się pojawić również wyrazy: *trzeba, można, warto, należy, wolno*, np. *Trzeba wypłacić pieniądze. Należy wydawać pieniądze z rozważą.*

- **orzeczenie imienne** (złożone) – składa się z dwóch członów: **łącznika** i **orzecznika**. Funkcję łącznika pełnią zwykle czasowniki: *być, stać się, zostać* w formie osobowej. Orzecznikiem może być każda część mowy poza przymikiem, spójnikiem, wykrzyknikiem i partykułą.

Banknoty zostały wymyślone w Chinach.
łącznik orzecznik

Uwaga. Czasowniki: *być, stać się, zostać* nie zawsze są częścią orzeczenia imiennego. Jeżeli można je zastąpić wyrazami bliskoznacznymi, takimi jak *znajdować się, istnieć, przebywać* itp., wtedy wyrazy te są orzeczeniami czasownikowymi, np. *Złota moneta **jest** w skarbcu.*
(znajduje się)

2. Ustal, jaki typ orzeczeń występuje w przeczytanym tekście.

3. W podanych zdaniach wskaż orzeczenia, a następnie określ, czy są to orzeczenia czasownikowe czy imienne.

W Europie pierwsze pieniądze były drukowane na tkaninie. Papierowe pieniądze po raz pierwszy zostały wydrukowane w Szwecji w 1661 roku.

Pieniądże podpisywał dyrektor banku.

Historia polskich banknotów rozpoczyna się pod koniec XVIII wieku.

4. Ustal typ orzeczenia w każdym ze zdań, a następnie przyporządkuj pojęcie do objaśnienia.

?. To słowo jest związane z rzymską boginią Junoną. W jej świątyni na Kapitolu została założona mennica państwowa. Junona też była nazywana tym słowem. Jest ono tłumaczone jako napominająca doradczyni.

?. To słowo pochodzi od włoskiego wyrazu „ławka”. Kupcy włoscy ustawiali ławki na ulicy. Tu wymieniali podróżnym monety za drogienny kruszec.

bank
(zdania z orzeczeniem czasownikowym)

moneta
(zdania z orzeczeniem imiennym)

5. Wypisz z tekstu orzeczenia i ustal ich rodzaj.

Historię polskiego pieniądza zapoczątkował Mieszko I. Pierwszą monetą był denar. Miał jeden nominal wykonany z miedzi i ze srebra. O wartości monety decydowała ilość kruszcu użytego przy produkcji.

Denar nie został wynaleziony w Polsce. Był walutą uniwersalną. Można nim było płacić w całej Europie na ponad tysiąc lat przed wprowadzeniem euro.

Hans Burgkmair (czyt. Burkmaier) starszy, *Bicie monet, drzeworyt, ok. 1515*

Jeśli sporządzamy wykres zdania pojedynczego, w którym występuje czasownik *być*, *stać się* lub *zostać*, najpierw należy określić, czy wchodzi w skład orzeczenia imiennego, czy jest orzeczeniem czasownikowym. Od tego zależy kształt wykresu, np.

Pieniądże są na koncie.
orzeczenie czasownikowe

pieniądze — są
|
na koncie

Pieniądże są potrzebne.
orzeczenie imienne

pieniądze — są potrzebne

6. Sporządź wykresy podanych zdań.

Cudzy pieniądź nie grzeje.

Pieniędźmi skąpca żywią się robaki.

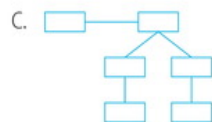
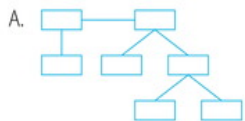
Wszelkie bogactwa są bardzo niepewne.

Nigdy niewolnik pieniądza nie będzie uczciwym człowiekiem.

7. Dopasuj zdania do wykresów. Następnie w zeszyte uzupełnij schematy i odpowiednio podpisz orzeczenia i podmioty.

- W teatrach jarmarcznych monety zastępowano krążkami marchwi.
- Były nazywane marchwianymi pieniądźmi.
- Określenie to później oznaczało nieprawdziwą, słabą walutę.

Harcerz – spadkobierca tradycji rycerskiej

Hymn harcerski

Wszystko, co nasze, Polsce oddamy,
W niej tylko życie, więc idziem żyć!
Świty się bielą, otworzmy bramy,
Rozkaz wydany: „Wstań, w słońce idź!”

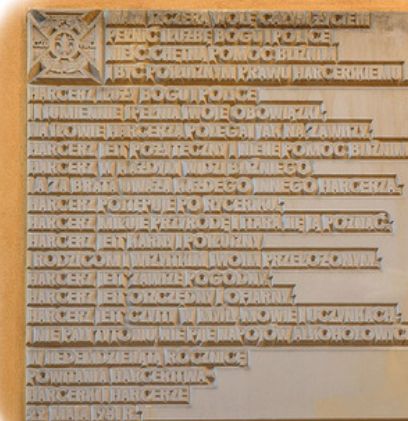
- **tężeć** – przybierać na siłę, wzmacniać się
- **zew** – zawołanie, hasło
- **rad** – zadowolony, szczęśliwy, skłonny do czegoś

Ramię pręż, słabość krusz,
Ducha tęż, Ojczyźnie miłej służ!
Na jej zew, w bój czy w trud,
Pójdzie rad harcerzy polskich ród,
Harcerzy polskich ród!

Tablica na dziedzińcu kościoła św. Marcina w Warszawie, wmurowana w 1981 r. Wryto na niej tekst prawa harcerskiego.

Pieśń „Wszystko, co nasze” autorstwa Ignacego Kozielskiego i Olgi Drahonowskiej-Małkowskiej jest hymnem harcerskim od 1918 roku.

ZADANIA

1. Na podstawie odpowiednich fragmentów ustal, co jest treścią wypowiedzi osoby mówiącej.
 - a) Powiedz, w czym imieniu się wypowiada.
 - b) Napisz swoimi słowami, jaką składa obietnicę.
 - c) Wyjaśnij, do jakiej postawy wzywa. Posłuż się odpowiednimi cytatami z drugiej części utworu.

2. a) Zapoznajcie się z prawem harcerskim oraz z informacjami o symbolach harcerskich i wskażcie wspólne treści. Zapiszcie je w formie haseł.

Prawo harcerskie

1. Harcerz służy Bogu i Polsce i sumiennie spełnia swoje obowiązki.
2. Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.
3. Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.
4. Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.
5. Harcerz postępuje po rycersku.
6. Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.
7. Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.
8. Harcerz jest zawsze pogodny.
9. Harcerz jest oszczędny i ofiarny.
10. Harcerz jest czysty w myśli, mowie i czynkach; jest wolny od nałogów.

Krzyż harcerski to odznaka harcerska, której kształt został zaakceptowany w 1918 roku. Jest wzorowany na krzyżu Virtuti Militari – najwyższym polskim odznaczeniu wojskowym. W jego centrum znajduje się lilijka otoczona okręgiem, który przypomina, że wszyscy harcerze stanowią jeden braterski krąg. Promienie rozchodzące się od lilijki oznaczają, że harcerz ma obowiązek promieniować dobrym przykładem na całe swoje otoczenie. Krzyż nawiązuje

do chrześcijaństwa. Napis „Czuwaj” na jego poziomych ramionach oznacza gotowość do nieustającej pracy i służenia innym. Wieńce dębowy (po lewej stronie) i laurowy (po prawej) symbolizują odpowiednio męstwo w dążeniu do celu i zwycięstwo.

Lilijka to odznaka noszona przez harcerzy na nakryciu głowy. Jej kształt jest wzorowany na symbolu oznaczającym północ w średniowiecznych kompasach, co ma oznaczać wskazywanie właściwej drogi. Na płatkach lilii znajdują się dwie gwiazdki symbolizujące ideały, do których dążą harcerze, oraz litery ONC oznaczające ojczyznę, naukę i cnotę.

- b) Wśród zapisanych przez was haseł podkreślcie te, które się odwołują do służby rycerskiej.
 - c) Porozmawiajcie o tym, w jaki sposób harcerstwo nawiązuje do rycerstwa i wartości rycerskich. Możecie podać przykłady znane wam z doświadczeń i obserwacji.
3. Spośród zasad, którymi powinien się kierować harcerz, wybierz jedną, którą chciałabyś/chciałbyś wcielić w życie. Napisz, co dzięki temu udałoby ci się zmienić, osiągnąć.

4. Wyszukaj w różnych źródłach informacje o znanych harcerzach, którzy zapisali się w historii Polski.

Pionierzy

Bohaterowie nauki

WŁADYSŁAW BRONIEWSKI

Kopernik

- **miriady** – ogromna liczba
- **Plejady** – nazwa gromady gwiazd w gwiazdozbiornie Byka
- **Waga** – gwiazdozbiór zodiakalny

Noc roziskrzona gwiazdami, pogodna – to pora pracy. Astronom na wieży patrzy na gwiazdy. Ręka jego chłodna ujmuje cyrkiel, który wszechświat mierzy.

Wielki Wóz sporo już objechał nieba,
niedługo błysnie sierp księżycy bładny...
Sam przeciw gwiazdom! Odwagi potrzeba
temu, kto wnika w krążące miriady
światów i myślą je mierzy z daleka...
O, Drogo Mleczna, Plejady i Wagi!
O, Słońce! Lęka się serce człowieka.
Kopernik szepce: „Odwagi, odwagi!”

Myśl nieulękła ku gwiazdom się zwraca,
szukając prawa, które wszystkim rządzi.
Cyrkiel i karta, rachunek i praca –
tyle wystarcza, by w niebie nie zbłądzić.

Bledną już gwiazdy. Astronom znużony
przymknął powieki, chwilę – zda się – drzemie.
Nagle wprost w Słońce spojrzął i natchniony
zatrzymał Słońce i poruszył Ziemię.

Jan Matejko, *Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem*, 1871-1873, olej na płótnie, 225 cm × 315 cm, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

ZADANIA

1. Przypomnij sobie z lekcji historii informacje o Mikołaju Koperniku i odpowiedz na pytania.
 • Kim był? • Czego dokonał? • Z czego najbardziej jest dzisiaj znany?

2. Spiszcie cechy, którymi prawdopodobnie wyróżniał się Mikołaj Kopernik.

3. Przeczytaj wiersz, a następnie wykonaj polecenia.

- a) Powiedz, kto jest bohaterem wiersza.
 b) Na podstawie utworu uzupełnij w zeszyte schemat. Zapisz, co robi bohater, a także co czuje i co się z nim dzieje.

4. Porozmawiajcie o tym, jakie przenośne znaczenie może mieć fragment wiersza.

„Sam przeciw gwiazdom! Odwagi potrzeba
 temu, kto wnika w krążące miriady
 światów i myślą je mierzy z daleka...”

5. a) Wyszukajcie w tekście i objaśnijcie fragment odwołujący się do ważnego odkrycia naukowego.

- b) Podajcie metaforyczne znaczenia czasowników: „zatrzymał” i „poruszył”.

6. a) Przyjrzyj się obrazowi Jana Matejki (s. 259) i określ jego temat.

- b) Wskaż fragmenty utworu Władysława Broniewskiego, które mogą nawiązywać do sytuacji ukazanej na obrazie. Uzasadnij swój wybór.

7. Wybierz z wiersza fragment, którym można by – według ciebie – zatytułować obraz. Następnie wyjaśnij związek między nadanym przez siebie tytułem a treścią utworu.

8. Czy odkrycia naukowe wymagają odwagi? W dowolnej formie (np. prezentacja, rozmowa z naukowcem, film) odpowiedz na to pytanie. Skorzystaj z różnych źródeł informacji.

„Genialny naukowiec”

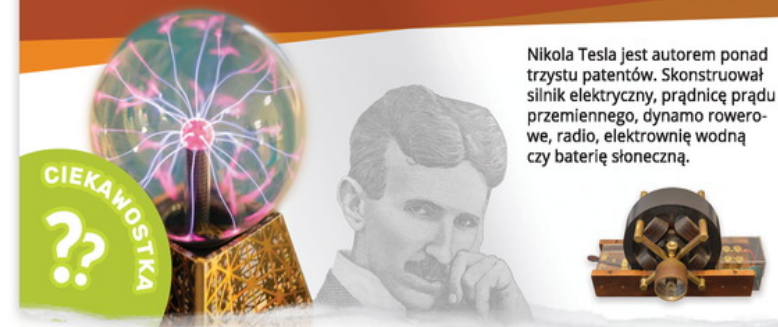
Przydawka i sposoby jej wyrażania

- **Grazu** – czyt. Gracu

Nikola Tesla urodził się w drugiej połowie dziewiętnastego wieku w dzisiejszej Chorwacji. Ojciec chciał, by chłopiec został, podobnie jak on, prawosławnym duchownym. Dzięki staraniom miejscowego nauczyciela Nikola został wysłany na studia inżynierskie. Studiował na uczelniach w Grazu i Pradze, ale żadnej nie skończył, chociaż był wyjątkowym studentem. Właśnie w tym czasie pracował nad konstrukcją silnika obrotowego na prąd przemienny. Był to początek jego wielkiej, błyskotliwej kariery.

Nikola Tesla jest autorem ponad trzystu patentów. Skonstruował silnik elektryczny, prądnicę prądu przemiennego, dynamo rowerowe, radio, elektrownię wodną czy baterię słoneczną.

1. Wskaż określenia rzeczowników w tekście. Zapisz pytania, na które odpowiadają te wyrazy, i ustal, jaką częścią mowy zostały wyrażone.

Przydawka to część zdania, która jest określeniem rzeczownika. Nazywa cechy, właściwości, określa przynależność. Przydawka może być wyrażona:

- przymiotnikiem, np. niezwykła kariera, (jaka?)
- zaimkiem, np. jego ojciec, (czyj?)
- liczebnikiem, np. kilku naukowców, (ilu?)
- rzeczownikiem, np. patent Tesli, (czyj?)
- wyrażeniem przymikowym, np. naukowiec z Chorwacji. (skąd?)

Rodzaje orzeczeń w zdaniu

»»» podręcznik, s. 254

1. Wykreśl nieprawdziwą informację.

Orzeczenie *czasownikowe/imiennie* jest wyrażone *nieosobową formą czasownika / osobową formą czasownika być, stać się, zostać i inną częścią mowy*.

2. Podkreśl w poniższych zdaniach orzeczenia i określ ich rodzaj.

Średniowieczne jarmarki i targi były okazją do występów kuglarzy, akrobatów, żonglerów czy błaznów. Jarmarczne przedstawienia zapewniały rozrywkę mieszkańcom, podobnie jak miejsca do gry w kości czy pokazy „dziwów natury”. Scena takich teatrów była prowizoryczna.

Występy najczęściej odbywały się na drewnianym podeście. Aktorzy mieli bliski kontakt z widownią. Dzięki temu mogli reagować na zachowanie publiczności. Często improwizowali zgodnie z podpowiedziami i życzeniami oglądających przedstawienie.

3. Ustal, w których wypowiedziach czasowniki *być, stać się, zostać* wchodzą w skład orzeczenia imiennego. Podkreśl odpowiednie zdania.

4. a) Ustal, które zdania mają konstrukcję czynną, a które bierną. Wpisz w kratkach odpowiednio: C – konstrukcja czynna, B – konstrukcja bierna.

- Wędrowni artyści byli nazywani przez niektórych Dziećmi Matki Gęsi.
- Trupy jarmarczne najczęściej wystawiały zabawne przedstawienia.
- Aktorzy podczas swoich przedstawień parodiowali znane postaci i wydarzenia.
- Dzisiaj teatry uliczne także występują podczas tradycyjnych jarmarków.

b) Przekształć zdania z konstrukcji czynnej na bierną lub odwrotnie – z biernej na czynną.

c) Podkreśl to zdanie, którego nie da się przekształcić.

5. Wykonaj wykresy poniższych zdań. Określ rodzaj orzeczeń.

- Jarmark Świętego Dominika wywodzi się ze średniowiecznego zwyczaju organizowania mszy odpustowej przez zakon dominikanów.

- Z czasem odpust stał się imprezą handlową.

- Gdańska tradycja organizowania jarmarku liczy ponad siedemset pięćdziesiąt lat.

- Gdański jarmark należy do największych imprez tego typu w Europie.